

Megszállt Karácsony - a román hadsereg bevonulása Kolozsvárra

<https://erdelyikronika.net/2018/12/24/megszallt-karacsony>

Szerző: Antal Róbert István

Száz évvel ezelőtt, 1918. december 24-én Kolozsvár lakosai, nemzetiségi összetételüktől függően^[1] történelmi pillanatot éltek meg. A Román Királyi Hadsereg egységei a magyar csapatok visszavonulása után bevonultak a városba. A magyar lakosság természetesen tragédiaként, a világháború elvesztése utáni sorscsapásként élte meg az eseményeket, míg a román lakosság a felszabadulás, az öröm érzésében tobzódott. A továbbiakban a román hadsereg kolozsvári bevonulásának előzményeit, valamint magát a bevonulást ismertetem Janovics Jenő visszaemlékezéseire támaszkodva.

Janovics Jenő Kolozsvár egyik ismert személye, a város kulturális életének meghatározó alakja volt. A Hunyadi téri Nemzeti Színház igazgatójaként, mozi tulajdonosként és filmkészítőként a város közéletében fontos helyet foglalt el. A román hadsereg kolozsvári bevonulására az alábbiak szerint emlékezett vissza:

„Az 1918. év karácsonyi ünnepének estéjén jöttek be a románok Kolozsvárra. Emlékezetes, fájdalmas, soha el nem felejthető Karácsony. Román nők a bevonult, hiányos öltözetű katonákkal horát lejtettek az igazságos Mátyás szobra előtt. A magyarok szíve pedig majd megszakadt a fájdalomtól, a Megváltó születésének örömmünepén. A szemekből omló könnyek tengerré dagadtak. Árvaságra jutott magyarok ezen a világnak ujjongást hirdető szent éjszakán nem hunyták le a szemüket. Virrasztottam én is a színház irodájában, ahová besikoltott a lövöldözés zaja, az eszeveszett kurjongatás furcsa, idegenszerű hangja. A fejem majd szétpattant az egymást kergető gondolatok forgatagától. Hajnalra elfogyott a töltény a puskákból, lehervadtak a dáridózók, a virrasztók lelkét pedig furcsa nyomasztó csend ülte meg. Hajnalra bennem is fogadalommá erősödött a gondolatok áradata, acéllá keményedett az akarat, hitté magasodott a kötelesség szava: bármi törjön reánk, nem szabad elhagynom őrhelyemet, ahová engem a legtisztábban látó magyar vezér, Tisza István állított tizennégy évvel azelőtt. Jön az áldozathozatal szent kötelessége, - vállalom boldogan, minden javammal. Felszegett fejjel, kitárt mellel fogom védeni a magyar színészek jogait ezen a földön. Reánk szakadnak majd a szenvedések órái, - viselem őket feljajdulás nélkül. Szívünkbe fúródnak a megalázás nyilai, tudom, hogy kegyetlenek és istentelenek lesznek, - meghajtom fejemet, de őrhelyemről el nem mozdulok. Ha üldöznek, szembefordulok velük, de

meg nem futamodom. Ha odaátról hívnak javadalmasabb és előkelőbb helyre, - nem megyek. Belefúrom lábamat Erdély szikláiba, ha jön majd a zivataros orkán, engem el ne fújhasson. Ahová a magyar sors kegyelme állított, itt maradok fedetlen fővel, erős szívvel, bízó lélekkel.”[2]

A katonai helyzet változását követően az erdélyi magyaroknak szembe kellett nézni az impériumváltás hosszabb és összetettebb folyamatával.[3] Először is a bizonytalan helyzetben a különböző nemzetiségű lakosság saját nemzetiségének megfelelő nemzeti tanácsokat hozott létre. Majd ezt követően nagygyűléseket hívott össze, ahol saját jövőképüket tudatták a közvéleménnyel. Így a november végi marosvásárhelyi és a december 22-i kolozsvári nagygyűléseken a megjelentek a történelmi Magyarország fennmaradását hangoztatták. A december 1-i gyulafehérvári nagygyűlésen a megjelent 1228 (más források szerint 1450) küldött elfogadta a korábbi napon, hosszú vita után megszövegezett határozatot, melyet végül felolvastak a Gyulafehérváron összegyűlt sok ezres tömeg előtt. Ebben kijelentették feltétel nélküli csatlakozásukat[4] a Román Királysághoz.

Az első világháború végét jelentő padovai fegyverszünetet követően[5] a Károlyi Mihály vezette magyar kormány egy delegációt küldött Belgrádba. A delegációt az új Magyarország képviselői alkották és Franchet d’Esperey[6] főparancsnokkal tárgyaltak, hogy konkretizálják a Padovában kihagyott magyarországi demarkációs vonalat. A tárgyaló feleket különböző érdekek vezették, így Károlyi Mihály azért kívánt külön konvenciót kötni, hogy ezzel saját kormányát elismertesse és esetlegesen védelmet szerezzen a cseh, szerb és román betörés veszélyével szemben. D’Esperey pedig szabad kezet akart, hogy felvonulhasson a Monarchia területein az ekkor még harcoló Németország ellen (Németország csak november 11-én írta alá a fegyverszünetet).

Az 1918. november 13-án aláírt belgrádi katonai konvenció értelmében a magyar kormánynak ki kellett üríteni a Szamos felső folyásától keletre fekvő, valamint a Maros vonalától délre fekvő területeket.[7] Károlyi Mihály mindezt ideiglenes megoldásként elfogadta és a magyar állam későbbi határainak méltányos kijelölését az összeülő békekonferenciától várta. A megállapodás arról is szólt, hogy a megszállt területen a polgári közigazgatás (csendőrség, rendőrség) és igazságszolgáltatás minden ágazatában, az összes állami törvényhatósági és községi hatóságok és közegek működésüket az addigi jogszabályok szerint változatlanul folytathatják, illetve, hogy a közalkalmazottak állásaikban megmaradnak.

A megszálló három román hadosztály a Keleti-és Déli-Kárpátok szorosai után 1918. december 2–12. között elérte a Marost, mint demarkációs vonalat, amelyet néhány helyen át is lépett.[8] A román csapatok ellentmondásos viselkedése a egymásnak ellentmondó parancsokból származott, Moşoiu tábornok egyszer azt nyilatkozta, hogy „ők demarkációs vonalat nem

ismernek,” máskor pedig azt, hogy a felsőbb parancsnak engedelmeskedve csak a „demarkációs vonalig szállják meg az erdélyi területeket.”[\[9\]](#)

Tovább bonyolította a helyzetet Berthelot[\[10\]](#) távirata, amelyben azt közölte a magyar kormánnyal, hogy amíg nem sikerül francia csapatokkal megszállni Kolozsvárt, addig a román csapatok, mint Antant hadsereg fogják ezt a feladatot ellátni.[\[11\]](#) Végül az ellentmondásos helyzetnek Berthelot tábornok vetett véget, amikor is 1918. december 12-én engedélyt adott – a román tábornokok kérését teljesítve – a Maros-vonal átlépésére. Berthelot önhatalmú döntését a román igények irányába tanúsított szimpátia, illetve az a törekvése magyarázza, amelynek értelmében minél korábban meg kell szállni a Szatmárnémeti–Nagyvárad–Arad vonalat, hogy így a román területi követelések megvalósulhassanak. A demarkációs vonalon túllépő román csapatok Naszód térségében és Aranyosgyéres, Torda felé nyomulva nem ütköztek ellenállásba.

A budapesti kormány a belgrádi konvenció rendelkezéseinek megszegését látva 1918 decemberében két fontos belpolitikai döntést hozott. Először is 1918. december 6-án elhatározták a Kelet-magyarországi Főkormánybiztosság megalakítását, amelynek élére a kolozsvári professzor, Apáthy István került.[\[12\]](#) A hatóság elsősorban a magyar területek igazgatásáért és budapesti kormány és a megszálló román csapatok közötti kapcsolatért felelt. Másodsorban elrendelte az 1898–1900 között született legfiatalabb hadra fogható korosztály sorozását.[\[13\]](#)

Az erdélyi területek védelmére felállított egységek parancsnoka, Kratochvil Károly[\[14\]](#) ezredes miután szembesült azzal a ténnyel, hogy az erdélyi frontvonal egészén képtelenség védekezni, december 18-án parancsba adta a lassú visszavonulást. Ekkor a támadó román hadsereg létszáma mintegy 15.000 főt tett ki, viszont számolni kellett a több ezer felfegyverzett erdélyi románnal is. Itt elsősorban azokra a forradalom napjaiban alakult nemzetőrökre kell gondolni, akik először közösen a magyar nemzetőrséggel együtt tartották fenn a közrendet, később pedig a bevonuló román hadsereg kötelékeibe integrálódtak.[\[15\]](#)

A kolozsvári magyar alakulatok tehát a december 18-át követő napokban elhagyták a várost. Egy kisebb, 400 fős csoportot Kratochvil Bánffyhunyadra irányított, abból a célból, hogy a Kolozsvár–Nagyvárad vasúti vonalat biztosítsák, míg egy másik kisebb – nagyrészt csíki székelyekből álló – csoportot hazaengedett. A többi erdélyi egység a Szilágyságban tartózkodott, az 1700 főt számláló Székely Hadosztályt pedig Nagyváradra, majd Szatmárnémetibe vezényelték. Kolozsvárt elhagyta a Verbóczy Kálmán százados vezette magyar nemzetőrök egy része is.[\[16\]](#)

A román bevonulást hátráltatta azonban a december 22-re kitűzött magyar nemzetgyűlés[\[17\]](#) és a nyugatabbra található magyar csapatok esetleges ellentámadása. Napokon keresztül

üzengetett egymásnak Traian Moşoiu tábornok és a magyar kormány. Moşoiu tábornok közölte, hogy a magyar kormány a Nagyvárad és Kolozsvár között a csapatösszevonásokat szüntesse be, és intézkedjék a vasárnapra összehívott kolozsvári nagygyűlés betiltása iránt”. Ha ez nem történik meg, akkor azt is kilátásba helyezte, hogy a várost övező dombokról a „kolozsvári gyűlést ágyúkkal fogja üdvözölni”.^[18] A román beavatkozás nélkül megrendezett nagygyűlés után végül december 23-án jelentek meg az első román járőrök a város szélén.

Janovics Jenő tolmácsolásában ez az alábbiak szerint történt: „Az egyetemi menzában székelő főkormánybiztossághoz román futár érkezik. Neculcea^[19] tábornok közli, hogy másnap, 24-én, megszállják a román csapatok Kolozsvárt és ha ellenállásra találnak, ő lövetni fogja a várost. Apáthy István, főkormánybiztos úgy határozott, hogy futár útján kérni fogja a tábornokot, halasza el pár nappal a bevonulást, ne rontsa el a magyarok karácsonyi ünnepét. Sejtve, hogy mi lesz a válasz, igyekszem Apáthyt lebeszélni erről a tervéről. Hasztalanul. A futár elment, s estére tért vissza a tábornok üzenetével: ő nem ünnepet rontani jön, hanem örömet és felszabadítást hoz. Csapatai élén tehát bevonul a kitűzött időben és követeli, hogy a szamosfalvi vámnál a város polgármestere fogadja és üdvözölje őt. Az engedetlenséget a magyar lakosságon torolja meg. Apáthy magához kéreti Haller Gusztáv polgármestert, aki azonban hallani sem akar róla, hogy kimenjen a román tábornok fogadására. Hivatkozni kellett arra, hogy konoksága vérontást okoz, mire hajlandónak mutatkozott a szomorú útra. De mit mondjon? A feje zúg, a szíve fáj, nem tudja koncentrálni gondolatait. Általános volt a fejetlenség és zűrzavar. Esterházy László városi főjegyző hozzám fordul:

– Janókám, te vagy a leghiggadtabb, írd meg Gusztinak az üdvözlő beszédet.

Megígértem. Nem tudtam mire vállalkozom. Egész éjjel fel s alá sétálgatva a színházi irodámban s ceruzám végét rágva, töprenkedem, mivel is tudja üdvözölni a magyar polgármester a bevonuló román csapatokat? Máskor elég könnyen fogalmazok, vagy rögtönzők beszédeket, most egy gondolat-töredék sem ötlík eszembe. Világosság szűrődik be már az ablakon, az órára nézek: hét óra. S a papíron még egy betű sincs.”

Miután különböző kisebb ügyek miatt súrlódások keletkeztek a felek között – többek között a románok a teljes rendőrség, csendőrség, nemzetőrség lefegyverzését és átvételét követelték – egy kompromisszumos megoldással álltak elő. Ennek értelmében mintegy 100 főnyi magyar rendőr, 15 főnyi csendőr és mintegy 50 magyar nemzetőr megtarthatta a fegyverét. A többiek leszereltek és a várost már elhagyott magyar csapatok után indultak, később hozzájuk csatlakoztak. Így kialakult a megszállást követően az a rövid ideig tartó gyakorlat, hogy a város rendjét olyan 6 fős csapatok irányították, amelyek 2 román katonából, 2 román gárdistából (nemzetőr), valamint 1 magyar nemzetőrből és 1 magyar csendőrből vagy rendőrből álltak. A

parancsnok minden esetben román volt.[20] Végül a mintegy 3–4000 főt számláló két román egység pár tüzéruddal december 24-én vonult be Kolozsvárra. A helyi román lakosság a környékbeli falvak román lakosai természetesen örömmünnepként élték meg, zászlókat lengetve és kokárdákat viselve.

Haller Gusztáv polgármester Szamosfalva határában fogadta a román csapatokat. Rövid beszéde után román beszédek következtek, elsősorban az egyházi méltóságok részéről. Pár kisebb incidens kivételével – itt-ott magyar nemzeti szimbólumokat távolítottak el, egy-két lakást kifosztottak – a bevonulás békésen folyt le. A *Népszava* tudósítása szerint, míg mindezek az események a szamosfalvi részen zajlottak, addig maga a város teljesen kihalt volt. Csupán a Fő tér és környéke mutatott életjelt, ahol a korábban a magyar nemzetőrség kötelékébe tartozó román gárdák sorakoztak fel. Továbbá a bevonuló román egységek itt fogadták a Román Nemzeti Tanács üdvözlését.

A román nemzeti gárda, a román egyetemi hallgatók és a román asszonyok nevében külön szónokok üdvözölték a bevonuló csapatokat.[21] Adjuk át a szót ismét Janovicsnak az események leírására:

„Reggel nyolckor már fent vagyok a fő kormánybiztosságnál. Haller és Esterházy várnak rám. Röstelkedve mutatom az üres papírlapot, nem tudtam a beszédet megírni. Most mi legyen? Haller zokon vette, hogy vállaltam és nem csináltam meg. Így hát ő nem is megy ki, menjen Esterházy egyedül, s mondjon amit akar. Éles, rikácsoló hang veri fel a fő kormánybiztosság levert, gyászoló csöndjét. Egy körszakállas, ellenszenves külsejű, bicegő, hangoskodó, szürkeruhás idegen ember szeli szélvészfényként a szobákat, intézkedik a fejvesztett zúrzavarban. Parancsokol, mindenbe beleszól. A hangja nemcsak fületsértő, de lélekbenyiláló is. Ki ez az ember? Magyarul beszél, tehát még nem a román hóditók előfutárja. Apáthy összeroppanva, fakó arccal ül az íróasztal előtt, a hangoskodó ember minden szavára idegesen vonaglik ajka. Szíve tájára szorítja a kezét. Mereven néz a levegőbe. A szeme alatt mély, kék árkok. Látszik, hogy napok óta nem aludt. Lélegzése kihagyó. Arcán valami kimondhatatlan fájdalom. Kérdelem tőle:

– Ki ez a kellemetlen idegen?

Legyint a kezével:

– Fényes László.[22] A pesti kormány küldte, hogy rendet csináljon. Lent járt már Székelykocsárdon is. Napok óta Erdélyben van. Izgat, destruál, parancsokat oszt a magyar hadügyi kormány nevében, intézkedik, hogy katonáink sietve vonuljanak vissza Bánffyhunyadra s kerüljék a románokkal az összecsapást. Én semmit nem tehetek, hiszen ő a magyar kormány megbízottja, én már nem vagyok az.

Fényes László most Hallerhez lép, s kérdi min tanakodunk? Haller ösztönszerűleg elfordul tőle, Esterházy pedig elmondja, mert kétségbe van esve, hogy egyedül kell kimennie a román csapatok elé. Fényes László fölényesen int:

– Ennyi az egész? Írja kérem!

S gondolkodás nélkül lediktálja Esterházynak a fogadó beszédet.

Haller és Esterházy elindulnak. Látom az ablakból, hogy a város díszfogatóba ülnek. Fényes László pedig tovább rendelkezik, ide-oda cikázik. Szegény Apáthyt nagyon sajnálom. Ilyen szélkakast küldenek a nyakára, ezekben a borzalmas pillanatokban. Fényes László hangosan búcsúzik mindenkitől. Azt mondja telefonon sürgősen Pestre szólították. Nekem az a benyomásom, hogy menekül a közeledő veszedelem elől. Egyszerre eltűnt, mint a benzin.

Haller polgármester és Esterházy László délfelé érkeznek vissza a szamosfalvi vámtól. Haller sápadt volt, levert és a szívét fájalta. Halkan beszél Apáthyval. Esterházy mondja, hogy a polgármester kezében reszketett a papírlap, amíg a nyolc sort felolvasta. Alig tudott a végére érni, Geherescu ezredes azonban, aki a román csapatok élén jött, az egész idő alatt feszes vigyázzállásban, tisztelegve hallgatta a beszédet. A román csapatok egész nap özönlenek a városba. Szánalmas a főszerelésük, siralmasan hiányos az öltözetük. Ilyenek a győzelemtől ittas hódítók?”

Janovics szövegéből többek között a helyzet bizonytalansága, a tétlenség tükröződik. A város vezetősége szembesült azzal, hogy a világháború elvesztését követően a Rákosi Jenő-féle 30 milliós Magyarország[23] és balkáni birodalom/nagyhatalom ábrándja elveszett. Sőt mi több, színmagyar területek kerültek idegen fennhatóság alá. Tehát a katonai helyzet 1918. december 24-ét követően változatlan maradt. Kolozsvár román megszállás alá került, kezdetben a polgármester és a tisztviselők megtarthatták állásukat. Az impériumváltás fázisai ezt követően a megszokott utat követték, vagyis hűségeskü letételét követelték Ferdinánd román királyra még a békeszerződés aláírása előtt. Ha ezt a felek nem tették meg, akkor állásukból elbocsájthatták őket. A román állampolgárság megszerzése évekig tartó folyamatnak bizonyult, intézményesült a cenzúra, átvettek különböző állami intézményeket (egyetem, kórházak, laktanyák, iskolák stb.). A kolozsvári és erdélyi magyar lakosság pedig egy új államban találta magát, ahol idővel meg kellett szervezze társadalmát, politikai érdekképviseletét, kulturális életét.

Jegyzetek

[1] Kolozsvár 60. 808 fős lakosságának nemzetiségi összetétele az 1910-es népszámlálás adatai szerint: 8886 (12,4%) román, 51192 (83,4%) magyar, 1678 (2,8%) német, 977 (1,4%) egyéb. Varga E. Árpád: *Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok 1850–2002 között*. <http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm> [letöltve: 2018.12.12].

[2] A kézirat lelőhelye: Erdélyi Múzeum Egyesület (EME) Kézirattára, Jordáky Lajos hagyatéka, Janovics Jenő kéziratai, III/81.

[3] Fodor János: *Impériumváltás Erdélyben*. Rubicon 2017/7-8 szám.

[4] A delegáltak egy része – így a szociáldemokraták – ideiglenes autonómiában és demokratizálásban gondolkodott. Vasile Goldiș az 1867-es magyar kiegyezéshez hasonlóan képzelte el a terület jövőjét, külön törvényhozással és végrehajtással, csupán a külügy és a biztonság és az azt szavatoló pénzügy közösségével. A vitáknak Iuliu Maniu és Alexandru Vaida-Voevod vetett véget, amikor arra hivatkoztak, hogy Besszarábia és Bukovina feltételek nélkül csatlakoztak a Román Királysághoz. Valamint azt is kijelentették, hogy az erdélyiek, bukovinaiak és regátiak önmagukban is elégséges garanciát jelentenek a demokratikusabb viszonyok kialakítására.

[5] 1918. november 3-án Padova mellett Weber tábornok az Osztrák-Magyar Monarchia nevében aláírta a fegyverszünetet az olasz féllel. Mindezzel csak az volt a probléma, hogy a Monarchia több területén ekkor már a szuverenitásra igényt tartó különböző Nemzeti Tanácsok alakultak, amelyekről vagy nem szólt a fegyverszünet vagy pedig nem fogadták el –a jogfolytonosságot a Monarchiával.

[6] Louis Franchet d'Espèrey (1856–1942) francia tábornok. Az első világháború alatt a nyugati fronton szolgált, majd később a Balkáni csoportok főparancsnoka lett, innen irányította az előrenyomulást észak felé.

[7] Csak utalásszerűen fontos megemlíteni, hogy a román fél az 1916-ban az Antanttal kötött bukaresti titkos szerződés szerinti területek megszerzésére törekedett, míg a magyar kormány először az egységes történelmi Magyarország megtartására, majd pedig a pacifizmus és Antant-barátság jelszavak alatt a békekonferencia méltányos ítéletében bízott.

[8] Fráter Olivér: *Erdély mint hadszíntér 1916–1922-ben*. [http://www.kre.hu/portal/doc/studia/Cikkek/2003.1_2.szam/09.Frater Oliver.pdf](http://www.kre.hu/portal/doc/studia/Cikkek/2003.1_2.szam/09.Frater%20Oliver.pdf) [letöltve: 2018. 12.12].

[9] Romsics Ignác: *Erdély elvesztése 1918–1947*. Budapest, Helikon, 2018, 143.

[10] Henri Mathias Berthelot (1861–1931) a francia hadsereg tábornoka. 1917-ben Romániába küldték azzal a feladattal, hogy a szétvert román hadsereget szervezze újra. Ezt sikerrel teljesítette, ez követően a Balkánon előrenyomuló antant csapatok Dunai Hadseregének parancsnoka lett. A háború végén a bolsevikok elleni francia intervenciók erők parancsnoka volt.

[11] Berthelot-nak ez az intézkedése egybeesett Károlynak a „menteni a menthető” szemléletével, amelyben francia antantcsapatok bevonulását kérte, hogy akadályozzák meg az északról, keletről és délről előrenyomuló csehszlovák, román és szerb egységeket.

[12] Apáthy István (1863–1922) zoológus, MTA tag, 1890-től a kolozsvári Ferencz József Tudományegyetem egyetemi tanára, majd rektora 1903–1904 között. A budapesti Magyar Nemzeti Tanács mintájára alakult Erdélyi Nemzeti Tanács elnöke, majd pedig a Károlyi-kormány által december 6-án létrehozott, az erdélyi ügyek irányítására hivatott Kelet-magyarországi Főkormánybiztosság vezetője lett.

[13] Fráter, i.m., 80–81.

[14] Kratochvil Károly (1869–1946) magyar honvédtiszt, a Székely Hadosztály parancsnoka. 1918. november 23-án nevezték ki az erdélyi katonai kerület és egyben a 38. hadosztály parancsnokává. Később a Székely Hadosztály parancsnoka lett, és 1919. januárja és áprilisa között sikerrel védte az északon Técsónél kezdődő és délen Belényesig tartó frontvonalat a román támadásoktól. Az áprilisi román támadás után a Hadosztály egy része letette a fegyvert, így Kratochvil is. Brassói internálása után visszatért a már konszolidált Budapestre, több évig a Hadtörténelmi Múzeum igazgatója volt.

[15] Jurnal de operațiuni al Comandamentului Trupelor din Transilvania (1918–1922). I–II. Satu Mare, Editura Muzeului Sătmărean, 1998., 1–7.

[16] Romsics, i.m., 148.

[17] <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=5449> Tévesen 1919. januári dátum szerepel, viszont a résztvevőket azonosítva minden kétséget kizáróan a kolozsvári Nemzetgyűlés felvételei láthatók.

[18] Uo., 149.

[19] Constantin Neculcea (1873–?), román tábornok. Az első világháborúban több egység vezetője, a román nemzeti mitológiában meghatározó „marașesti csata” egyik hőse. Később a történelmi Magyarország keleti területeit megszálló román haderő parancsnoka.

[20] Romsics, i.m., 152.

[21] Népszava, 1918.12.25-i szám. A román csapatok bevonultak Kolozsvárra. 4–5.

[22] Fényes László (1871–1944) újságíró. A Károlyi-kormány nemzetőrségi kormánybiztosa, 1921-től a Népszava újságírója. A Horthy-rendszert bíráló cikkei miatt több sajtópert indítottak ellene. Az elítélést megelőzve 1926-ban Bécsbe, majd később Csehszlovákiába emigrált. Csehszlovákia német megszállása utána Franciaországba, majd 1940-ben USA-ba települt.

[23] Rákosi Jenő (1842–1929) újságíró, a Budapesti Hírlap főszerkesztője. A századforduló bódult hangulatában és a „boldog békeidők” unalmában Rákosi a turanizmus eszméjének hatása alatt egy nagyhatalom Magyarországról ábrándozott, amely a „turáni népek” vezetőjeként lefoglalja méltó helyét a nagyhatalmak családjában. Lásd: Ablonczy Balázs: *Keletre, magyar! A magyar turanizmus története*. Budapest, Jaffa, 2016.